

Prva tri leta življenja

Obisk tečaja v Parizu in Ženevi od 13. X. do 22. XI. 1975

Tečaj je bil organiziran za pediatre, medicinske sestre, babice, vzgojiteljice, socialne delavce in psihologe, odgovorne za organizacijo služb, ki se ukvarjajo z otroki v prvih letih, ali za formiranje osebja.

Tečaj so organizirali pri mednarodnem centru za otroke (Centre international de l'enfance, odslej: C. I. E.) v Parizu in pa v Ženevi ob sodelovanju fakultete za psihologijo in vzgojne znanosti. Bistveni poudarek na tečaju je bil namenjen pomembnosti prenatalnega in perinatalnega obdobja in prvih let otrokovega življenja ter njegove prihodnosti, vztrajanje pri vzgojni vlogi, ki jo mora imeti vse zdravstveno in socialno osebje do staršev. Študijski teden v Ženevi je vseboval nekatere predstave teoretičnih raziskav v razvoju otroka, posebno stališče kulturnega razvoja in diskusij o praktični uporabi teh raziskav.

Metode dela so bile različne; predavanje, ki mu je sledila splošna diskusija, skupinsko delo s projekcijo filmov, obiski ustanov in šol za otroke. Snov tečaja je bila izbrana in podana izredno skrbno, zajemala je aktivnosti C. I. E., splošne principe otroštva v svetu s stališča socialne pediatrije, izreden prispevek demografske zdravstvene statistike z definicijami SZO, prikaz ankete v porodnišnicah in o rojstvih v Franciji, pripravo na rojstvo, pomembnost dojenja, prehrano malega otroka, življenjske izkušnje otroka v prvem tednu, otrokove aktivnosti v prvem letu, psihomotorni otrokov razvoj, zgodnje odkrivanje prizadetosti, rizične matere in otroke, vlogo vaje v mentalnem razvoju otroka, relacija otroka z okolico, interkulturne študije psihomotornega razvoja hospitaliziranega otroka, razvoj senzorimotorne inteligence v simbolični funkciji pri afriškem otroku, začetek govora pri prav malih otrocih, pomembnost gibanja v razvoju, komunikacije pri prav malih otrocih, usposabljanje in informiranje vzgojiteljic, direktoric vrtcev, otrokove potrebe, nameščanje otrok izven domačih družin, rejništvo, posvojitve, zdravstvene potrebe malega otroka, vlogo mednarodnih organizacij, družinsko zdravje, predšolski projekt UNESCO, kako postanemo dobri starši ter organizacijo služb in formiranje osebja. O tematiki sami in zaradi pomembnosti bi zaradi važnosti spregovorila posebej, vendar bi prej podala še pregled ustanov, ki smo jih obiskali, in pa seznam filmov, ki smo si jih ogledali.

V Parizu so nam organizirali skupinske in individualne ogledе vrtcev, nekaterih porodnišnic in specialnih ustanov »Poterne des Peuples« (Irene Lesine), »Centre d'assistance educative du tout petit«, »Aulnay sous Bois«, »Comite Francaise d'Education Sanitaire«, »Hospital Clamart«, v Ženevi pa smo obiskali v satelitskem naselju vrtcev Pamplemousse Hopital Cantonal — Clinique de Pédiatrie,

Service de Guidance Infantile, v Lausannu Ecole des Etudes Sociales et Pedagogiques.

Ogledali smo si tele filme:

»Rodil se bo otrok«, »Prvi dnevi življenja«, »Zibelka človeštva«, »Od zibelke do šole«, »Vzgoja še čisto majhnih«, »Jana 17 mesecev in 10 dni zdoma«, »John 17 mesecev in 9 dni v jaslih«, »Otrokovo gibanje«, »Pomagaj mi, da naredim sam«, »Antenatalna dignostika«.

Dejavnosti mednarodnega centra za otroke

Sedež tega centra je v Parizu, njegovi glavni nalogi pa sta:

— **Formiranje kadrov**, ki se ukvarjajo z otrokom nasploh, v različnem okolju in z različnimi oblikami usposabljanja za razne profile.

— **Slediti študijam in raziskavam** za boljše razumevanje otroka in njegovega okolja — družina, pričakovana vzgoja, šola, priprava na poklic, življenjski pogoji otroka v raznih strukturah in sredinah ter integracija programov, materinstvo in otroštvo in osnovne potrebe matere in otroka v socioekonomskem razvoju.

Pokrovitelja centra sta UNICEF (mednarodni sklad Združenih narodov za pomoč otrokom — v New Yorku) in francoska vlada, vodi ga administrativni svet 15 članov. Poleg tega ima center tehnično posvetovalni odbor, generalno direkcijo, administracijo, službo za zunanje sodelovanje ter službe za informatiko, za raziskave, za dokumentacijo, za vakcinacijo, za mednarodne tečaje, poskusno postajo v Dakarju ter razne aktivnosti v deželah v razvoju. Center izdaja svoj časopis Courrier (Vestnik).

Letno organizira 4—5 tečajev za zdravstvene in nezdravstvene delavce (tudi sodnike, sociologe, urbaniste). Skupno vodi 12 aktivnosti. Spremlja 850 primerov periodike iz 50 držav v 25 jezikih, od koder črpajo tudi smernice za svoje delo. V katalogu imajo 15.000 del. Raziskuje tudi rast in razvoj otroka v 8 deželah sveta, pripravljajo razne analize in razne mednarodne in nacionalne norme o razvoju otroka ter raziskujejo življenjske in socioekonomske razmere otrok v različnih deželah sveta.

Splošna načela otroškega varstva v svetu

Obravnavajo stališče socialne pediatrije, ki se giblje v okviru specifične aktivnosti javnega zdravstva, cilj jim je prav tako uporaba znanosti, preprečevanje bolezni, podaljšanje življenjske dobe, zboljšanje zdravja in blaginje s kolektivnimi sredstvi, izboljšanje okolja, uporaba higienskih pravil, organizacija zdravstvene preventive, odkrivanje motenj in prilagajanje nanje, uporaba kolektivnih programov, splošni zdravstveni napredek, pomembnost socialnih ukrepov, obvezno usklajevanje s celotnim teamom — tudi z agronomi in sociologi. Vse to dosežejo oziroma zagotovijo na treh različnih ravneh zdravstvenega varstva in nege, kot so:

- osnovna zdravstvena služba,
- intermediarna raven,
- zelo specializirana služba,

in to z namenom, da zadostijo potrebam populacije. Poudarili so pomembnost trajne komunikacije med prvo in tretjo ravni ter organiziranega odgovora na človekove potrebe, kar je možno v različnih sistemih: ločenih, koordiniranih, integriranih, kjer so prioritete dobro določene glede na zahteve ljudi. To je odvisno

seveda od potrošnje sredstev in denarja, vendar dosega z bliževanje z vzgojo, ki je ni nikdar dovolj. Osnovna zdravstvena služba ima v programih SZO prioriteto — torej tudi formiranje kadrov. Dejansko je te dejavnosti premalo, ker so sredstva omejena. Padec umrljivosti pomeni dviganje splošne ravni z vzgojo.

Priprava na rojstvo

Poudarjena je bila pomembnost preventivnih pregledov v nosečnosti v Franciji. Imajo tri obvezne obiske v nosečnosti, in sicer v posvetovalnici v 3.5, 6.5 in v 9. mesecu brezplačno. Odkrivajo raka, diabetes, posvečajo pozornost rizičnim nosečnostim, imajo organizirano pripravo na porod brez bolečin, sistematično odkrivajo toksoplazmozo. Ko so žene že v porodnišnici, organizirajo materinsko šolo (nega in razvoj dojenčka, prehrana, načrtovanje družine). V bolnici Saint Antoine v Parizu smo bili pri uri takšnega usposabljanja za matere. Organizirajo ga celo v 4 jezikih, tudi v srbohrvaščini. Žene gredo iz porodnišnice 8. dan. V isti bolnici imajo tudi posvetovalnico za nosečnice, ginekološko ordinacijo in svetovanje za načrtovanje družine. Letno imajo 2500 do 3000 porodov. Zanimivo je, da nimajo svojega pediatra-neonatologa, vendar prihaja ta dnevno. Zdravnik je pri porodu samo, če ga kličejo, drugače je to samostojno delo babic. Že v porodnišnici odkrivajo slušne motnje otrok. Dnevna oskrba je 450 frankov brez medicinskih storitev. Porodnišnica je sodobno urejena z 8 porodnimi sobami.

Po prikazu dojenja in prehrane novorojenčka so poudarjali prednosti za mater in otroka, posebno za njegov psihomotorni razvoj. Opozorili so na pomembnost stalnega kontakta matere z otrokom v prvih šestih dneh življenja, seveda tudi do treh let. Zato bi kazalo razmisliti o možnostih kontakta matere z otrokom v naših porodnišnicah. Poudarjajo pomembnost prvega telesnega kontakta matere z otrokom (Leboyerove raziskave) ter nadaljnje komuniciranje na relaciji mati-otrok s pogledi, ker je to že priprava na govorno komunikacijo. Različne otrokove manifestacije v prvih šestih dneh študirajo tudi s stališča socializacije. Marchall Klaus opozarja v študiji na veliko razliko med otrokom, ki ima kontakt s starši, in tistim, ki ga nima. Ameriški pediatri so uvideli, da obiski mater v zavodih niso bolj nevarni za otroke kot obiski negovalk, zato so dovolili obiske prematurusov. Očetova vloga pri otroku je pomembna že od prvega dneva dalje.

Vsa ta opazovanja novorojenčka in dojenčka so pomembna za prilagoditev otroka na kolektiv. Vrtec ima samo vlogo pomoči, ne nadomesti pa matere. V Franciji poudarjajo pomen problemov otrok v kolektivih, vrtcih, zato so psihologi posebej dolžni opazovati probleme otrok v vrtcih. Psihologi zgodnjega otroštva imajo zelo važno in težko vlogo pri hiper- in hipotoničnih otrocih. Uporabljajo različne metode dela od opazovanja do posnemanja s TV kamero.

Vrtci spadajo v področje ministrstva za zdravstvo, vodijo jih sestre, psihologi ali drugi profili. Otroci prihajajo med 7. in 9. uro, sprejemajo jih od starosti 2 1/2 mesca do treh, včasih tudi do 4 let. Starši participirajo stroške od 6 do 29 frankov, odvisno pač od dohodkov na člana družine, seveda tudi od vrtca. Otroka postopoma privajajo na vstop v vrtec. Veliko žena je zaposlenih samo polovičen delovni čas. Otroke v vrtcu preoblačijo, dovolijo jim veliko prostega gibanja, igranja in medsebojnega kontakta. Razmišljajo tudi o moških vzgojiteljih, kar na Finskem že uvajajo. Idealna starost za vstop v vrtec je starost treh let, ko je otrok sposoben govoriti, ponavljati, občutiti in se socializirati.

V vzgojnem centru Madame Levy smo videli zanimiv način dela z dojenčki — telovadba v prvem letu starosti. Otroka pripravljajo na poseben način, da lahko postane član kolektiva. Vsi otroci se prosto gibljejo goli na tleh, delajo, kar hočejo, zaposlujejo se s posebnimi žogami, valji, kockami, z njimi telovadijo dnevno, sistematično razgibavajo vsak del telesa. Za to delo usposabljujejo tudi starše, z njimi delajo zvečer.

Oblike varstva otrok do treh let so različne: družinsko varstvo, rejništvo, vrtec (jasli), mala šola (Ecole maternelle), že od treh let dalje, namestitev otrok v družinah izven mest. Posebej imajo organizirane službe za delo z družinskim varstvom ter nameščanjem otrok za dnevno varstvo v družinah.

Imajo centralno zalogo igrač in drug material za otroke ter opravljajo administrativno-finančne zadeve v zvezi z varstvom. V okraju Departement de la Seine Saint-Denis smo obiskali center za družinsko varstvo in tri posvetovalnice. Zdravstveni nadzor nad rejnicami in družinskim varstvom imata socialna delavka (ki je nekoliko drugače formirana kot pri nas) za probleme otroka in zdravnik pediater. Ta enkrat mesečno obišče rejnice in rejniške družine. Obiski v posvetovalnici za otroke so obvezni, in sicer trikrat ob rojstvu, v starosti 9 mesecev in dveh let. Zaradi slabega odziva so ob novi zdravstveni izkaznici, ki je prilagojena mehano-grafski obdelavi in zajema obdobje od rojstva do odrasle dobe, uvedli obvezna potrdila. Ta se morajo izpolniti ob obisku v posvetovalnici in ob izplačilu porodne pomoči. Pri obravnavi potreb malih otrok je bil poudarek na primarnih (afektivnih, prehrabnih in zdravstvenih) ter sekundarnih (vzgojnih in socialnih). Zdravstvene potrebe so bile prikazane glede na definicijo za zdravje okolja (družina, življenjsko okolje, fizično okolje). Veliko pozornosti je bilo posvečeno odkrivanju in rehabilitaciji raznih motenj, organizaciji služb in zakonodaji.

Študijsko potovanje v Ženevo je omogočilo bolj podrobno spoznanje Piagete teorije ter njegovih študij otrokove prostorske orientacije in njegovih aktivnosti, ki ga pripravljajo na življenje. Ekipa prof. Piageta, sestavljena iz psihologov, pedagogov, logikov, matematikov, sociologov, nam je skušala prikazati njihovo delo na področju razvoja otroka do treh let ter predstaviti interkulturne študije razvoja afriškega in evropskega otroka. Omogočili so nam predvajanje filma »Zibelka človeštva«, ki obravnava posebno pomembno in izvirno vzgojo otrok pri afriškem plemenu Baouli. Obiskali smo pediatrično kliniko v Ženevi, ki je odlično organizirana, veliko pomembnost pripisuje zadovoljevanju otrokovih afektivnih potreb med hospitalizacijo. Organizirajo jih razne aktivnosti, primerne zdravstvenemu stanju, imajo odlično organiziran vrtec in šolo. Obiski otrok so stalno dovoljeni. Menijo, da ločitev na ta način otroka manj prizadene.

V medikopedagoškem centru v Lausannu smo obiskali in se seznanili z delom šole za socialne in pedagoške vede, z bazičnim formiranjem vzgojiteljic ter formiranjem direktoric vrtcev. Usposabljujejo pa tudi specializirane profile: ergoterapevte, specialne vzgojitelje.

Od mednarodnih organizacij so nam predstavili OZN, UNICEF, Mednarodno unijo za zdravstveno vzgojo ter poseben projekt UNESCO, kako postanemo dobri starši, razen tega pa delo in težave te organizacije.

Organizacija in izvedba tečaja je bila izredno dobra, gradivo o predavanjih in bibliografijo želenih področij smo dobivali redno, svetovali so nam tudi stro-

kovno literaturo, ki naj jo uporabljamo. Delovni dan se je začel ob 9. uri in je trajal do 17. ure. Predavanja so bila v Centru v Bulonjskem gozdu, stanovali pa smo v hotelu v Parizu. Delo je bilo precej utrudljivo, vendar izredno koristno in zanimivo. Na tečaju so sodelovali predstavniki 18 držav, od razvitih, v razvoju do nerazvitih. Ob zaključku tečaja smo ugotovili, da smo se šele komaj začeli spoznavati. Voditelji Centra so nas ves čas pozorno spremljali in nam skušali organizirati tudi posebne obiske specializiranih ustanov. Tako mi je uspelo obiskati Komite za zdravstveno vzgojo pri francoskem ministrstvu, kjer so mi ljubeznivo in z veliko prizadevanjem prikazali način njihovega zdravstvenovzgojnega dela ter dali tudi nekaj gradiva. Ob zaključku tečaja nas je sprejel tudi ustanovitelj in pokrovitelj Centra prof. Robert Debre, član francoske vlade. Generalni direktor Centra prof. Manciaeux in direktorica oddelka za izobraževanje dr. Congyeva sta ves čas spremljala delo tečaja. Udeleženci tečaja smo se seznanili z delom v svojih državah pri skupinskem delu.

Tečaj je bil na izredno visoki strokovni ravni. Gradivo so nam poslali, prav tako literaturo, ki smo jo naročili. Menim, da bi bilo zelo koristno, če bi lahko dobili katerega od filmov, ki smo si jih ogledali zaradi uvajanja zdravstvene vzgoje in novih metod dela in sistematičnega dela pri delu z otroki od 0 do 3 let, posebej pri varstvu teh otrok.

Menim, da bi morali uvesti pri nas nekatere oblike varstva otrok, ki sem jih naštela, posvetiti več skrbi prizadetim otrokom, organizirati boljše strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje vseh, ki se ukvarjajo z otrokom, ter spremeniti nekatere ustaljene načine dela. Vse gradivo, ki ga imam, sem pripravljena pokazati in razložiti vsem, ki jih to zanima.

Končno bi se želela zahvaliti vsem, ki so mi omogočili to strokovno izpopolnjevanje, predvsem Komiteju za zdravstvo SRS. Nacionalni komisiji za sodelovanje z mednarodnimi in zdravstvenimi organizacijami, Skupnosti zdravstvenega varstva in zavarovanja Celje, ki mi je finančno omogočila udeležbo, moji ustanovi in vsem, ki so mi pomagali pri pripravi gradiva za udeležbo na tečaju.

KAJ ŠE LAHKO NAREDI ČLOVEK NA SVETU DRUGEGA KAKOR TO, DA SE NAUČI BITI ČLOVEK?

Wilhelm von Humboldt